

**אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
הפקולטה למדעי הרוח והחברה**

**סילבוס קורס לסטודנט
המחלקה לחינוך תשע"ד 2014-15**

**מודלים חלופיים ללמידה ולהוראה
ד"ר אורית פרנפס**

סמ' א' ו- סמ' ב' 65129-2-02

מספר הקורס: 129-2-0255

יום ושעה: יום חמישי 10:00 – 12:00

חדר בו יתקיימו השיעורים:

שם המרצה: ד"ר אורית פרנפס

שעות קבלה: יום שני 10:00-11:00, חדר 156

דואר אלקטרוני: oritpa@bgu.ac.il

תיאור כללי ויעדי ההוראה:

במהלך הקורס ייחשפו משתתפיו לפילוסופיות חינוכיות שונות, ויבחנו בעין ביקורתית, ובמחשבה פתוחה, מודלים שונים ללמידה דרך ביטויים בבתי-ספר שונים, הן מסורתיים והן אלטרנטיביים בארץ ובעולם. הקורס יאפשר למשתתפיו להתלבט בסוגיות העוסקות במשמעותה של למידה, דרך מגוון של נקודות מבט הנגזרות מפילוסופיות חינוכיות שונות. חקירת המגוון, ודיון מעמיק הן בעקרונות יסוד דומים, והן בהבדלים מהותיים בבסיסן של הפילוסופיות השונות, יביאו לגיבוש של נקודת מבט חינוכית שנשענת על גיוון תיאורטי רחב. לצד הדיון התיאורטי, דגש רב יושם על התבוננות וחקירה של ההווה החינוכית ומופעה השונים של הלמידה בתוך מסגרות חינוכיות קיימות, כמו בתי ספר דמוקרטיים, אנתרופוסופיים, פרוגרסיביים, פתוחים וכו'. הקורס ישזור בתוכו פרויקט אורך שבו ייצרו הסטודנטים מודלים לבתי-ספר אוטופיים שמממשים את תפיסתם החינוכית כפי שזו מתעצבת במהלך הקורס.

פרשיות לימודים:

מבנה כללי של הקורס

הקורס יאורגן סביב מטרת על: עיצוב וגיבוש תפיסת עולם חינוכית מתוך חשיפה למגוון פילוסופיות וזרמים חינוכיים. תפיסת העולם המתפתחת והמתעצבת במהלך הקורס תמומש בבניית דגם, או מודל של בית-ספר אוטופי. זהו פרויקט אורך שיוצג לסטודנטים כבר בתחילת הקורס, ובמהלך השנה תיאספנה אבני דרך לבנייתו.

סמסטר א

סמסטר זה יוקדש לחשיפה לפילוסופיות חינוכיות שונות כפי שבאות לידי ביטוי בהגות החינוכית בארץ ובעולם, ועל ביטויין בזרמים אלטרנטיביים בחינוך: חינוך פתוח, דמוקרטי, הומניסטי, אקסיסטנציאליסטי, פרוגרסיבי, אנתרופוסופי, חינוך משחרר (פדגוגיה ביקורתית) ועוד.

במהלך הסמסטר נתעמק בכתבים חינוכיים המציגים רעיונות חינוכיים שונים הקשורים למהות החינוך מנקודות מבט שונות. במהלך הסמסטר יערוך כל סטודנט אינטגרציה של הרעיונות השונים ויביא אותה לידי נייר עמדה המבטא את תפיסת עולמו החינוכית המתגבשת.

במהלך סמסטר א/חופשת הסמסטר יבקר כל סטודנט בבית-ספר אלטרנטיבי כלשהו וכן בבית-ספר מסורתי. מומלץ להתקבץ בזוגות או קבוצות קטנות לצורך הביקורים. את מימצאי הביקורים יציגו הסטודנטים באחד השיעורים הראשונים של סמסטר ב (הצגה בפוסטרים).

סמסטר ב

במהלך סמסטר זה נתעמק בהגות חינוכית שמתייחסת לדגמים של בתי-ספר אוטופיים. תכנים נלמדים נוספים במהלך הסמסטר יילמדו סביב הפרוייקטים של הסטודנטים, ומתוך שיח עימם. השיעורים ישלבו דיונים במאמרים וספרים, הרצאות אורח, אינטרקציות בין הקבוצות על הפרוייקטים, הצגת פרוייקטים במקומות שונים בתהליך ורפלקציה שמלווה את התהליך ובוחנת את התפתחות התפיסות החינוכיות כפי שהן משתנות לאורך תהליך העבודה על הפרוייקט.

נושאי הלימוד בקורס

סמסטר א

1. הכרות והצגת תכני הקורס.

החינוך המסורתי והרקע לצמיחת חינוך אלטרנטיבי

2. ההנחות בבסיס בית-הספר המסורתי. הנחות בבסיס בית-הספר המסורתי, ומה לא עובד? מה המניע למערכות חינוך אלטרנטיביות?

3. פרישת הזרמים החינוכיים השונים שאותם נסקור בקורס: חינוך הומניסטי, חינוך אקסיסטנציאליסטי, חינוך דמוקרטי, חינוך פרוגרסיבי, חינוך אנתרופוסופי, חינוך משחרר (פדגוגיה ביקורתית, אקו-פדגוגיה). הסבר על פרוייקטים, ניירות עמדה.

חינוך פרוגרסיבי, פתוח ודמוקרטי

4. חינוך הומניסטי.

5. חינוך אקזיסטנציאליסטי.

6. חינוך פרוגרסיבי.

7. חינוך פתוח. התחלת עבודת עמיתים על ניירות עמדה.

8. חינוך דמוקרטי

9. חינוך אנתרופוסופי.

10. פדגוגיה ביקורתית.

11. השוואה בין הזרמים השונים

סיכום

12. רפלקציה וסיכום הסמסטר

סמסטר ב

עבודה מודרכת על פרוייקט בית-ספר אוטופי, משולבת בהרצאות על נושאים רלוונטיים לפרוייקט.

דרישות הקורס

קריאה והשתתפות פעילה: קריאה היא חלק משמעותי מהקורס. כחלק מההכנה לשיעור, על הסטודנטים לקרוא באופן מעמיק את המאמר הנידון, ולאסוף נקודות חשובות לדיון בכתה. השיעורים יכללו פעילויות ודיונים בקבוצות קטנות ובמליאה, ולמידה פעילה זו דורשת חובת השתתפות בכל השיעורים.

התמחות באחד הזרמים והובלת דיון בכיתה: כל סטודנט, או זוג סטודנטים יבחרו להתמחות באחד מהזרמים שיידונו בקורס ויקראו עליהם לעומק. בהגיע מועד הדיון בכיתה בזרם החינוכי, יובילו הסטודנטים את הדיון במאמר אותו יקראו כולם, תוך התייחסות לחומרים נוספים שקראו. מומלץ מאד להקדים לדיון בכיתה דיון בקבוצת דיון באתר סביב מספר שאלות. בדרך זו נקיים קהיליית לומדים שבה לכל סטודנט בקבוצה יש ידע עשיר וגדול יותר בתחום מסויים.

הנחיות להובלת דיון: סקירה קצרה (10 דקות) של הזרם החינוכי, על הוגיו ורעיונותיהם החינוכיים, עריכת דיון סביב שאלות מרכזיות העולות מהטקסט, הצגת בית-ספר המדגים את הזרם החינוכי וקיום דיון סביב מספר שאלות שמלוות אותנו בכל הזרמים.

ביקור בבית-הספר: כל סטודנט יבקר בבית-ספר אלטרנטיבי שמעניין אותו (ראה רשימה בנספח I) ובנוסף גם בבית-ספר מסורתי אחד. כדאי לבקר בזוגות או בקבוצות קטנות. במהלך הביקור ובהכנה אליו, ינסו הסטודנטים לברר לעצמם מהם הרעיונות החינוכיים ופילוסופיות החינוך שעומדים בבסיס הרציונל המוצהר של בית-הספר, וכן במימוש בפועל. בירור זה יהיה בבסיס הדיווח מהביקור לשאר חברי הכיתה, בשיעור הצגת פוסטרים שנערוך בתחילת סמסטר ב.

חשיבה ותכנון של מודל בית-ספר אוטופי: זהו הפרוייקט המרכזי שסביבו יתנהל הקורס. חלקו הראשון של הפרוייקט יבוא לידי ביטוי בנייר עמדה שיבטא את תפיסת העולם של כל סטודנט כפי שהיא מתעצבת במהלך הקורס. פרוייקט בית-הספר האוטופי יוצג כבר בתחילת סמסטר א. בסיום סמסטר א, לאחר כתיבת ניירות עמדה אישיים, הסטודנטים יתחלקו לקבוצות קטנות – 2-3 סטודנטים בכל קבוצה, ויעבדו יחד ניירות עמדה משותפים המבטאים את תפיסת עולמם כקבוצה, ויחלו בהצפת רעיונות ומחשבות שקשורות לבית-הספר האוטופי אותו יתכנו בסמסטר ב. במהלך סמסטר ב יעבדו התלמידים במרץ על פיתוח מודל לבית-ספר אוטופי. המודלים שפיתחו הסמסטר יוצגו לקהילה כחודש לאחר סיום שנת הלימודים, בערב חגיגי.

ציון הקורס

- השתתפות שוטפת בקורס הכוללת מטלות שונות 20%
- התעמקות בספרות על אחד הזרמים והובלת דיון בכיתה 20%
- הכנה וביקור בבית-ספר, ודיווח על הביקור 20%
- תכנון של מודל בית-ספר, כולל כתיבת נייר עמדה 40%

ביבליוגרפיה

- אלוני נ. (1998). להיות אדם: דרכים בחינוך ההומניסטי. הקיבוץ המאוחד.
- אלוני נ. (2008). דיאלוגים מעצימים בחינוך ההומניסטי. הקיבוץ המאוחד.
- בבצ'וק, ג. (2007). במרחב שבין מדינת הרווחה לחברה האזרחית – ההקשר החינוכי – חברתי של התוכנית הניסויית. בתוך: יובל אמנון (עורך). דמוקרטיה בפעולה: התוכנית הניסויית-הדמוקרטית במכללת סמינר הקיבוצים – השנים הראשונות. תל-אביב: מכללת סמינר הקיבוצים. ע- 270-284.
- בובר, מ. (1964). בסוד שיח: על האדם ועמידתו נוכח ההווה, (על המעשה החינוכי), מוסד ביאליק.
- גולדשמידט, ג. (2008) עולמה של הילדות. הוצאת הרדוף.
- דיואי, ג'. (1960). הילד ותכנית הלימודים, בית הספר והחברה. "אוצר המורה" – הוצאת הספרים של הסתדרות המורים.
- הכט, י. (2005). החינוך הדמוקרטי – סיפור עם התחלה. הוצאת כתר
- הכט, י., רם, א. (2008). הדיאלוג בחינוך הדמוקרטי: מהעצמה אישית לאקטיביזם חברתי. בתוך: נ. אלוני (עורך). דיאלוגים מעצימים בחינוך ההומניסטי. הוצאת הקיבוץ המאוחד.
- לם, צ. (1976). ההגינות הסותרים בהוראה. ספרית פועלים.
- לם, צ. (2000). אידיאולוגיות ומחשבות בחינוך. מתוך: י. הרפז (עורך). לחץ והתנגדות בחינוך, מאמרים ושיחות. ספריית פועלים.
- לם, צ. (2005) אידיאולוגיות ומחשבת החינוך, כל שצריך להיות אדם, נמרוד אלוני (עורך) 'הקיבוץ המאוחד ומכון מופ"ת' תל אביב, עמוד 113-121
- לסרי, ד. (1998). חינוך בביצת הפתעה. הוצאת אינסופיה.
- ניל א. ס. בית הספר סאמר היל - ילדות אחרת, הוצאת כתר והמכון לחינוך דמוקרטי פוסטמן, נ. (1986). קץ החינוך, ספרית פועלים
- פריירה, פ. (1981). פדגוגיה של מדוכאים. מפרש, ירושלים.
- קון א. (2002). החינוך שילדינו ראויים לו. ספרית פועלים
- קארל ר. (1973). החופש ללמוד. ספרית פועלים.

- קורצ'אק י. (1920). כיצד לאהוב ילדים. ספריית הקיבוץ המאוחד.
- קורצ'אק י. (1925). כאשר אשוב ואהיה קטן, האגודה על שם יאנוש קורצ'אק.
- קורצ'אק י. (1970). כתבים פדגוגיים. הוצאת הקיבוץ המאוחד.
- קרישנמורטי י. (1997). לגעת במהות, כתר.
- שור א. ופרייה פ. (1990). פדגוגיה של שחרור: דיאלוגים על שינוי בחינוך. מפרש, ירושלים.
- תדמור י. (2007). חינוך כחוויה קיומית. ספרות עכשיו.